

Posudek na bakalářskou práci

Michaela Romoliniová: Zápisky z podzemí F. M. Dostojevského

(Notes from Underground by F. M. Dostoevsky)

Bakalářská práce se snaží vypořádat s klíčovou prací F. M. Dostojevského a pojednat o ní z vícero aspektů. Přes nelíčenou snahu o postižené uzlových bodů, spojených s tímto textem, se však podle mého názoru potýká s celou řadou nedostatků.

Práci otevírá stručná biografie F. M. Dostojevského. Tato kapitola opakuje notoricky známá fakta a bohužel v tomto duchu se v podstatě nese i celý zbytek práce.

Cíl práce je vymezen takto: sledovat vznik a genezi textu, zabývat se fenoménem člověka z podzemí, zamyslet se nad žánrem, zohlednit vlivy a ohlas díla (zde jako stěžejní „ohlášen“ text L. Šestova, posléze však autorkou označen za „nevhodný.“) Už z výčtu dílčích témat je zřejmé, že se pisatelka spíše hledala: rejstřík je příliš široký, cílů je na rozsah práce přespříliš, její stanovisko neukotvené, takže se vposledku uchyluje k pouhé repetici faktů známých a převzatých odjinud, čili formulovaných výstižněji a pregnantněji již dříve. S tím souvisí i značná namátkovost ve výběru odborné literatury (zejména B. I. Bursov, A. S. Dolinin, L.P. Grossman, J. Frank, R. L. Jackson, F. Kautman, L. Zadražil ad.), což ovšem také vede k přejímání jazyka a terminologie těchto autorit.

Dílčí témata, u nichž se Romoliniová zastavuje obšírněji: růst textu – původně název Dostojevskij plánoval jako *Ispověď*. Prózu pisatelka rozděluje do dvou částí: první chápe právě jako *zpověď*, ale nabízí zde i další alternativní názvy: román filozofický, traktát, filipika. Druhou část pokládá za novelu.

Další objemnější část výkladu je věnovaná ústřední postavě: tématu „malého“ člověka, čerpajícímu ze starší tradice, tento typ postavy je nazýván též antihrdina, sociální odpadlík, anebo prostě „člověk z podzemí“ – zde je opět sledován vývoj tohoto jevu od románu *Chudí lidé*, přes *Dvojníka*. Za největší autority, na něž se odvolává, zde autorka pokládá práce M. Bachtina a R. Girarda. Následují ale pasáže, v nichž se odklání od těchto esteticko-strukturalistických přístupů k dílu, a chápe text jako odraz spisovatelovy biografie: „autorovi hlavní hrdinové dostali výchozí duchovní dispozice od svého tvůrce, ale naprosto se mu vzdálili svými zpravidla nehodnými činy a radikálními závěry“ (s. 16), jde tak o odraz vnitřní zloby v díle. Tento přístup je vzápětí vystřídán existencialistickým výkladem a studií resentmentu. S velkou lehkostí tedy pisatelka střídá jednotlivé výkladové klíče, aniž by si toho byla vědoma, a hlavně – aniž by vyjádřila vlastní stanovisko. Zároveň žádné z dílčích témat není pojednáno nově anebo způsobem, který by prohluboval či mapoval jeden ze zvolených přístupů. Zvolená metoda by se tedy nejspíše dala nazvat eklektickou, se všemi vadami, které to přináší.

Naznačený přístup se dá nejlépe ilustrovat v pohledu na biografismus: autorka kolísá mezi pojetím, kdy jsou dílem „rozespány“ osobní autorovy zážitky, tedy v podstatě retrospektiva („Dostojevskij jako člověk z podzemí“), a kdy je dílo chápáno jako fikce.

Další dílčí výhrady by se daly vznést k formulacím jako „nesolidnost hrdinů“ (s. 21), k tomu, že je R. Girard označen za „anglofonního badatele“ (s. 10), k tvrzení, že *Zpověď Stavrogina* je běžně chápána

jako samostatný text a nikoli součást románu Běsi apod. Taktéž filozofující pasáže by vyžadovaly řadu korektivů: filozofické myšlení 19. století prý „radikálně obrací pozornost k člověku“ (s. 22).

Hlavní výhrada – opomineme-li i nemalý počet gramatických a pravopisných chyb a podivných syntaktických vazeb – ale zůstává táž: interpretace nesleduje žádný jasný klíč, klouže z jednoho přejetého názoru ke druhému.

V závěrečné části se drobnost práce ještě stupňuje: autorka rozšiřuje rejstřík svých témat navíc o psychologismus, Petrohrad a jeho symboliku, racionalismus. Přirozeně ale zůstává jen u letmých postřehů.

Závěr jako takový místo kýžené projasnění přináší další zmatení: „Většina prací [o Dostojevském] vykazuje tendence k vyzdvihování jednoho ze dvou [sic!] hlavních aspektů a to koncepční úroveň textu, která je považovaná za dominantní, nebo se práce zajímají pouze psychologii hlavního hrdiny“ (s. 45).

Bohužel tak byla zmařena šance na smysluplnou vědeckou práci. Tento cíl by mohla – a schopnosti k tomu podle všeho prokazuje – splnit, pokud by sledovala např. jeden přístup, anebo ještě lépe zmapovala např. český kontext (anebo jeho segment) – ten však odbývá pouze zmínkou o T. G. Masarykovi a F. X. Šaldovi spolu s tím, že si stěžuje na neexistující bibliografii českých ohlasů (s. 9). Taková bibliografie by byla záslužným činem a podkladem skutečně odborné práce, na kterou by se dalo dále navazovat. Je to škoda o to větší, že autorka ke psaní přistupovala se zjevným nasazením a entuziasmem, dílo v ní vzbudilo nefalšovaný zájem.

Z výše zmíněných důvodů práci sice doporučuji k obhajobě, ale navrhuji známku dobrou.

V Praze, 8. 6. 2015

Mgr. Hana Kosáková, Ph.D.